

Wolontariat młodzieżowy w Polsce

dane, trendy, praktyki

dr hab. Magdalena Dudkiewicz, prof. UW

**(Uniwersytet Warszawski,
autorka Youth Wiki)**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

**Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego**

**Ministerstwo
Edukacji Narodowej**

KLUCZOWE DANE: CHARAKTER ZJAWISKA

- historia? Ludzie od zawsze pomagali sobie bezinteresownie 😊
- bardziej zorganizowane formy to początek XII wieku, oczywiście bez formalnych ram prawnych
- w Polsce wolontariat w nowoczesnym znaczeniu od początku lat 90., wraz z rozwojem niezależnych organizacji pozarządowych
- 2003 r., Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie: uregulowanie statusu prawnego wolontariuszy (wiele kontrowersji)

KLUCZOWE DANE: SKALA ZJAWISKA

jest źle, bo:	jest dobrze, bo:
ogólny poziom wolontariatu w Polsce jest niższy niż w krajach o dłuższej tradycji demokratycznej (2023, CBOS): ➤ 8% Polek i Polaków zaangażowanych w wolontariat formalny, czyli poprzez organizacje pozarządowe ➤ 51% Polaków nie angażowało się w żadną formę pomocy ➤ 44% badanych nie potrafi wskazać żadnej organizacji oferującej wolontariat	➤ wiele osób pomaga oddolnie, poza strukturami NGO: np. podczas pandemii, kryzysu uchodźczego w 2022 r. (rekordowy wzrost aktywności wolontariackiej: 37,1% Polaków angażowało się w pomoc w okresie od 21 lutego do 20 marca) ➤ pomaganie innym to naturalna reakcja w wielu lokalnych społecznościach; statystyki często tego nie widzą ➤ 86% Polaków uważa, że wolontariat pomaga zdobyć doświadczenie i kompetencje ➤ 48% twierdzi, że wpis o wolontariacie w CV zwiększa szanse na rynku pracy
średnia liczba zaangażowanych wolontariuszy w organizacji spada: z 15 osób w 2002 roku do 5 w 2021	6 na 10 organizacji w Polsce deklaruje współpracę z wolontariuszami
spada aktywność wolontariacka młodzieży z 44,9% w 2016 roku do 26,7% w 2022	młodzi ludzie (18–24 lata) częściej niż inne grupy wiekowe angażują się w wolontariat

RAMY PRAWNE

brakuje ogólnokrajowej strategii dedykowanej młodzieżowemu wolontariatowi

- **Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (2003)** – reguluje status osoby wolontariackiej, zasady współpracy z organizacjami, prawa i obowiązki
- **Prawo oświatowe (od 2017)** umożliwia tworzenie **szkolnych klubów wolontariatu** na podstawie statutu szkoły, działają w szkołach podstawowych i średnich, często przy wsparciu nauczycieli i lokalnych NGO, ale rozwój jest nierówny i często incydentalny
- **Karta Wolontariusza:** dokument promujący prawa osób wolontariackich, w tym młodzieży, w ramach programu Korpus Solidarności

ZGODNIE Z PRAWEM osoba niepełnoletnia może angażować się w wolontariat, ale...

- wymagane są pisemne zgody osób sprawujących władzę rodzicielską / opiekuńczą
- pod warunkiem, że działania są dostosowane do wieku i możliwości młodzieży
- wolontariat nie koliduje z obowiązkami szkolnymi

MIEJSCA ORGANIZUJĄCE WOLONTARIAT W POLSCE

- **Regionalne Centra Wolontariatu** w wielu miastach: szkolenia, akcje społeczne i programy dla młodych wolontariuszy, kreatywne projekty, warsztaty i akcje społeczne
- **Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu:** wsparcie w działaniach lokalnych i międzynarodowych, rozwój liderów społecznych
- **Stowarzyszenie Promocji Wolontariatu:** organizacja międzynarodowych workcampów (krótkie wyjazdy wolontariackie)
- **Program „Polska Pomoc Wolontariat”** Ministerstwa Spraw Zagranicznych: organizacja pracy osób wolontariackich w krajach rozwijających się
- **Domy Serca, wolontariat misyjny:** organizowanie wolontariatu w krajach rozwijających się
- **Centrum Międzynarodowej Wymiany Młodzieży i Wolontariatu:** wymiany młodzieżowe, projekty europejskie, wolontariat międzynarodowy
- **program „Działaj! Rozmawiaj!”:** wolontariat rówieśniczy, wspieranie kolegów i koleżanek w kryzysach psychicznych
- **Akademickie Biura Karier i Wolontariatu:** oferują punkty ECTS, certyfikaty i praktyki, np. **Uniwersyteckie Centrum Wolontariatu** przy Uniwersytecie Warszawskim, ale otwarte jest także dla uczniów i młodych spoza uczelni

SPECYFIKA WOLONTARIATU MŁODZIEŻOWEGO

młodzież w Polsce angażuje się w wolontariat, ale...

- **na własnych zasadach:** bardziej spontanicznie, lokalnie i tematycznie, często poza formalnymi strukturami, np. poprzez szybkie akcje społeczne, pomoc sąsiedzką
- **wokół konkretnych tematów:** ekologia, pomoc osobom uchodźczym, senioralnym
- **w specyficznych formach:**
 - ☐ **wolontariat cyfrowy** (pomoc online, tworzenie treści edukacyjnych, wsparcie techniczne dla NGO) często krótkoterminowo
 - ☐ **projekty hybrydowe:** część działań odbywa się online, co zwiększa dostępność dla osób z mniejszych miejscowości
 - ☐ **akcje powtarzalne:** Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy i Szlachetna Paczka
 - ☐ **krótkoterminowość zaangażowania:** coraz bardziej projektowo i zadaniowo, co utrudnia budowanie trwałych relacji
 - ☐ **wolontariat międzynarodowy**
- **dwie kluczowe motywacje:**
 - ☐ poszukiwanie **sensu i wpływu:** widoczne efekty, realizacja wyznawanych wartości
 - ☐ zdobycie **doświadczenia**, rozwój **kompetencji** miękkich i budowanie CV

A NA KONIEC KILKA KWESTII DYSKUSYJNYCH

- **wg Ustawy:** wolontariat to ochotnicza (dobrowolna) praca na rzecz m.in. organizacji pozarządowych, organizacji kościelnych czy administracji publicznej wykonywana bez wynagrodzenia
- **wg Ogólnopolskiej Sieci Centrów Wolontariatu:** wolontariuszem jest każda osoba fizyczna, która świadomie, dobrowolnie, ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz organizacji, instytucji lub osób indywidualnych wykraczając poza więzi koleżeńsko-rodzinne

czyli **kluczowe cechy**, to:

- „świadomość” i „dobrowolność”: osoba wolontariacka decyduje o zaangażowaniu, czasie i formie pomocy: a jak było podczas pierwszych miesięcy kryzysu uchodźczego w 2022 roku?
- „świadczenie pracy bez wynagrodzenia”: często mylone z bezinteresownością
- poza „więziami koleżeńskimi”: czy za wolontariat uznamy robienie zakupów znajomej naszej babci?

I DO PRZEMYŚLENIA

wolontariat jako nieoczywista metoda **budowania**
odporności społecznej w czasach kryzysu

- bo odporność to nie tylko plecak ewakuacyjny, znajomość miejsc schronienia, zapas wody w piwnicy...
- ...to także więzi społeczne, zbudowane relacje, doświadczenie we wspólnym działaniu.

**Dziękuję
za uwagę**

